

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ: ТЕРМІНОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

MECHANISM OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL PROTECTION OF CRITICAL INFRASTRUCTURE OBJECTS OF THE FINANCIAL SECTOR OF UKRAINE: TERMINOLOGICAL ASPECTS

Стаття присвячена визначенню ідентифікаційних характеристик механізму адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України задля виокремлення його термінологічної сутності. Визначено, що категорією «механізм» здійснюється опис взаємозв'язку між певними явищами, які сукупно репрезентують досягнення певної кінцевої мети. Уточнено, що для адміністративно-правової галузі наукових знань ця категорія має особливе значення, адже репрезентує діяльнісний підхід до розкриття забезпечувального, регулятивного, управлінського, охоронного чи захисного впливу держави на розвиток адміністративно-правових відносин, систематизуючи та структуруючи його вияв. Під механізмом адміністративно-правового захисту запропоновано розуміти систему об'єднаних спільним ідейним орієнтиром правових засобів, (визначених правовою нормою), практичне втілення якого вимагає координації та злагодженої діяльності уповноважених виконавців певної дії захисного характеру, що має забезпечити дотримання, виконання чи реалізацію відповідної адміністративно-правової норми. Узагальнено, що механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України має такі ідентифікаційні характеристики: 1) є сукупним терміном, термінологічний аспект якого формується шляхом поєднання базових характерних ознак адміністративно-правових механізмів загалом та адміністративно-правового механізму захисту – зокрема; 2) є репрезентацією практичного прояву дії охоронних та захисних заходів у цій сфері; 3) має власну сферу об'єктивізації – суспільні відносини, породжені необхідністю забезпечення схоронності об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України; 4) як правове явище діяльнісного характеру має власну систему завдань, функцій та цілей; 5) з внутрішньо організаційного дискурсу має власну структуру, яка є відмінною від тих, що встановлені для інших механізмів адміністративно-правового забезпечення об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України.

Ключові слова: адміністративно-правовий захист, банківський сектор, заходи охорони та захисту, критична інфраструктура, механізм, національна система захисту критичної інфраструктури, фінансовий сектор, фінансові послуги.

The article is dedicated to defining the identification characteristics of the mechanism of administrative-legal protection of critical infrastructure objects in Ukraine's financial sector to delineate its terminological essence. It has been determined that the category of "mechanism" describes the interconnection between certain phenomena that collectively represent the achievement of a specific end goal. It is specified that for the field of administrative-legal scientific knowledge, this category holds special significance, as it represents a functional approach to uncovering the providing, regulatory, managerial, protective, or safeguarding influence of the state on the development of administrative-legal relations, systematizing and structuring its manifestation. The mechanism of administrative-legal protection is proposed to be understood as a system of legally defined means (determined by legal norms), whose practical implementation requires

coordination and coherent activity of authorized executors of a certain protective action, ensuring compliance, execution, or realization of the respective administrative-legal norm. It is summarized that the mechanism of administrative-legal protection of critical infrastructure objects in Ukraine's financial sector has the following identification characteristics: 1) it is a composite term, whose terminological aspect is formed by combining the basic characteristic features of administrative-legal mechanisms in general and specifically the administrative-legal protection mechanism; 2) it represents the practical manifestation of protective and safeguarding measures in this sphere; 3) it has its own sphere of objectification – social relations arising from the need to ensure the security of critical infrastructure objects in Ukraine's financial sector; 4) as a legal phenomenon of a functional nature, it has its own system of tasks, functions, and goals; 5) from an internal organizational discourse, it has its own structure, which is distinct from those established for other mechanisms of administrative-legal provision of critical infrastructure objects in Ukraine's financial sector.

Key words: *administrative-legal protection, banking sector, critical infrastructure, financial sector, financial services, mechanism, national system of critical infrastructure protection, protective and safeguarding measures.*

Постановка проблеми. Розвиток вітчизняного фінансового сектору підпорядкований загальносвітовим тенденціям розвитку економіки та перебуває в стані перетворень. З огляду на це, особливого значення набуває проблема забезпечення ефективного регулювання та нагляду за фінансовим сектором України, здатного сприяти ефективному розвитку останнього та забезпечувати його стійкість [1, с. 1]. Тому цілком логічно, що зазначена діяльність має бути реалізована у певних нормативних рамках, забезпечених чіткою деталізацією організаційного та процедурного аспектів [2, с. 81]. За загальним правилом таке завдання репрезентується через зміст та сутність адміністративно-правового механізму [2, с. 81], в поняття якого вченими закладається різний інтерпретаційний зміст.

З огляду на це, **метою цієї статті** є визначення ідентифікаційних характеристик механізму адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України задля виокремлення його термінологічної сутності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Маємо констатувати, що проблематика визначення сутності адміністративно-правових механізмів є доволі поширена предметом для наукових дослідження, адже ґрунтовність комплексної праці унеможливлена (як правило) без розкриття організаційних та процедурних аспектів здійснення конкретної адміністративної дії. Зокрема можна виділити роботи таких науковців як: С. Алфьоров, Д. Білий, В. Боровікова, А. Вархов, В. Галунько, Н. Глушенко, Д. Гудков, І. Дьомін, О. Єшук, Л. Золотухіна, А. Комзюк, В. Крикун, С. Лазаренко, В. Миргород-Карпова, В. Новіков, О. Олькіна, Н. Оніщенко, Ю. Осіпов, О. Остапенко, Х. Приходько, О. Резнік, А. Русецький, Т. Тарахович, О. Ткаченко. Однак варто зауважити, що представлено до аналізу проблематика не має наукового висвітлення, оскільки вчені ще не звертали свої наукові пошуки для її розроблення.

Виклад основного матеріалу. Розкриття піднятого питання унеможливлене без визначення базових термінологічних одиниць, що формують понятійне значення досліджуваної категорії.

Маємо визначити, що у юридичній літературі існує багато підходів до розуміння категорії «механізм», використання якої [3, с. 70] зводиться до трьох основних значень, а саме: 1) механізм – це пристрій, що передає або перетворює рух; 2) механізм – це внутрішня будова, система чого-небудь; 3) механізм – це сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне, хімічне та інше явище [4, с. 398].

Тому в юридичній науці під механізмом традиційно розуміють спосіб функціонування, систему засобів взаємодії [5, с. 244], тобто як сукупність взаємоузгоджених частин, які повинні функціонувати і передбачати певну стадійність [6, с. 263]. Наприклад, Н. Оніщенко визначає механізм як сукупність компонентів, через цілісність існування яких можна розкрити сам механізм як ціле. Умовами функціонування механізму є узгодженість і єдність його елементів. Кожен із системних елементів механізму є органічно зумовленим усіма іншими його елементами й функціонуванням системи загалом. По-третє, «структурованість» – інша ключова категорія механізму. Структурованість являє собою можливість опису механізму як системи через установлення його структури, тобто комплексу зв'язків і відносин системи, зумовленість поведінки механізму не стільки поведінкою його окремих елементів, скільки властивостями його структури [7, с. 10011; 8; 9].

Варто зауважити, що як предмет дослідження в юридичній науці механізм цікавив учених і активно розроблявся в 60-ті роки ХХ ст. З того часу досліджувався механізм правового регулювання, механізм дії права, механізм забезпечення прав [10, с. 47], механізм реалізації прав тощо в дискурсі їхньої правової основи, функціональності та взаємозв'язку. Зокрема вбачається, що правовий механізм як основоположна категорія щодо вище зазначених, є певною конструкцією, яка передбачає дію послідовно організованих юридичних засобів, які дають можливість досягти конкретну юридичну ціль з дотриманням відповідної процедури. Кожна ланка такого механізму є самостійним комплексом юридичних засобів [6, с. 263; 11, с. 13].

У контексті приналежності цієї категорії до відомчого поля адміністративного права, вченими її зміст розкривається, як приклад, так: 1) система правових засобів, які інтегровані та організовані таким чином, що дозволяють уповноваженим суб'єктам послідовно та ефективно здійснювати діяльність за допомогою заходів організаційно-правового характеру та заходів адміністративного примусу [12, с. 7; 13, с. 41]; 2) засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання з метою забезпечення прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, функціонування громадянського суспільства і держави [14, с. 92–93]; 3) система наділених владними повноваженнями суб'єктів (органи державної влади і управління) щодо застосування правових засобів з метою правового впливу на суспільні відносини в інтересах фізичних і юридичних осіб [15, с. 145]; 4) сукупність правових і організаційних засобів (інструментів), спрямованих [16, с. 14] на виконання конкретного завдання суб'єкта владних повноважень [17, с. 36]; 5) система адміністративно-правових засобів, які спрямовані на врегулювання суспільних відносин, що представляє собою процес, що містить визначені стадії (етапи) реалізації та елементи (складові частини) [18, с. 14]; 6) взаємопов'язана та взаємозалежна система заходів та засобів, що реалізуються органами державної влади та місцевого самоврядування, в порядку та в межах встановлених адміністративно-правовими нормами, з метою створення усіх необхідних умов для ефективного здійснення [19, с. 137] певної діяльності [17, с. 36]; 7) визначена законом сукупність взаємопов'язаних адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється регулюючий вплив на суспільні відносини [20, с. 72]; 8) складна комплексна структурована система врегулювання відносин між органами публічного управління та суб'єктами владного впливу [21, с. 63]; 9) цілісна система правових засобів, що характеризується єдністю взаємозумовлених та взаємозалежних елементів [22, с. 99]. Доречним вбачаємо щодо цього узагальнення А. Вархова, який стверджує наступне: «як правило, адміністративно-правовий механізм визначається вченими через сукупність адміністративно-правових засобів, що визначені положеннями чинного законодавства як такі, що можуть чинити вплив на розвиток певного кола суспільних відносин. Причому вони є чинниками, що забезпечують ефективне виконання конкретної функції держави» [17, с. 36].

Висловлюючи власну думку щодо означеного можемо визначити, що без категорії «механізм» навряд чи вдасться повно та вичерпно описати взаємозв'язок між певними явищами, які сукупно репрезентують досягнення певної кінцевої мети. Для адміністративно-правової галузі наукових знань ця категорія має особливе значення, адже репрезентує діяльнісний підхід до розкриття забезпечувального, регулятивного, управлінського, охоронного чи захисного впливу держави на розвиток адміністративно-правових відносин, систематизуючи та структуруючи його вияв.

Щодо механізму адміністративно-правового захисту маємо вказати, що думки вчених репрезентують такі його ознаки:

- це комплексна категорія адміністративного права, що являє собою систему взаємопов'язаних самостійних складових, що сприяють захисту [23, с. 66] об'єкта охорони;
- є специфічним адміністративно-правовим комплексним утворенням, що поєднує інтенси суб'єктів адміністративного права з цінностями, що перебувають під охороною [24, с. 169].
- це сукупність адміністративно-правових засобів, що здійснюється органами державної влади, підприємствами, установами, організаціями чи посадовими особами з приводу забезпечення реалізації та відновлення прав [25, с. 68] у визначеній сфері;
- сукупність елементів, що репрезентує засоби функціонування єдиної системи адміністративно-правового регулювання [26];
- сукупність елементів, що функціонують на основі норм адміністративного права [27, с. 99];

– закріплена на нормативно-правовому рівні упорядкована сукупність взаємозалежних засобів, із використанням яких компетентні суб'єкти забезпечують стан захищеності та безперервного функціонування об'єктів критичної інфраструктури [28; 29].

Якщо узагальнити наведений матеріал, механізмом адміністративно-правового захисту слід позначати систему об'єднаних спільним ідейним орієнтиром правових засобів, (визначених правовою нормою), практичне втілення якого вимагає координації та злагодженої діяльності уповноважених виконавців певної дії захисного характеру, що має забезпечити дотримання, виконання чи реалізацію відповідної адміністративно-правової норми.

Висновки. Інтерпретуючи зазначений аналіз до потреб цього дослідження, можемо узагальнити про наступне:

– механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України є сукупним терміном, термінологічний аспект якого формується шляхом поєднання базових характерних ознак адміністративно-правових механізмів загалом та адміністративно-правового механізму захисту – зокрема;

– механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України є репрезентацією практичного прояву дії охоронних та захисних заходів у цій сфері;

– механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України має власну сферу об'єктивізації – суспільні відносини, породжені необхідністю забезпечення схоронності об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України;

– механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України як правове явище діяльнісного характеру має власну систему завдань, функцій та цілей;

– механізм адміністративно-правового захисту об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України з внутрішньо організаційного дискурсу має власну структуру, яка є відмінною від тих, що встановлені для інших механізмів адміністративно-правового забезпечення об'єктів критичної інфраструктури фінансового сектору України.

Список використаних джерел:

1. Крилова А.О. Розвиток фінансового сектору в умовах трансформації економіки України: автореф. дис. ... канд. економ. наук : 08.00.08. Університет банківської справи Національного банку України. Київ, 2013. 23 с.
2. Вархов А. Г. Організація та здійснення взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки України: аспекти доцільності. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Вип. 6. С. 78–81.
3. Резнік О. Сутність та структура адміністративно-правового механізму забезпечення фінансово-економічної безпеки України. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2018. № 2-2(30). С. 69–72.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови /уклад, і голов, ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
5. Олькіна О. Поняття та механізм реалізації права особи на захист та правову допомогу. *Актуальні проблеми держави і права*, 2017. Вип. 67. С. 242–248.
6. Осіпов Ю. Сутність механізму реалізації права на звернення до адміністративного суду. *Наукові записки*. Серія: право, 2020. Вип. 8. Спецвипуск. С. 262–266.
7. Оніщенко Н.М. Правова система: проблеми теорії: монографія. Київ: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 352 с.
8. Приходько Х.В. Представницька функція Верховної Ради-парламенту України: дис.... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2004. 197 с.
9. Русецький А.А. Поняття адміністративно-правового механізму взаємодії та координації діяльності правоохоронних органів на регіональному рівні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 5.
10. Новікова В., Боровікова В. Про механізм реалізації прав і свобод людини. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*, 2018. № 3. С. 45–56.

11. Тарахович Т. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії. *Держава і право*, 2010. Вип. 50. С. 12–18.
12. Алфьоров С. М. Адміністративно-правовий механізм протидії корупції в органах внутрішніх справ : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07; Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2011. 38 с.
13. Комзюк А. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: моногр. Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с.
14. Адміністративне право України в сучасних умовах (виклики початку ХХІ століття) : монографія ; за заг. ред. В. В. Галуцька. Херсон : Херсон. міська друкарня, 2010. 378 с.
15. Остапенко О. Наукові уявлення про механізм адміністративно-правового регулювання. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ*. Сер. юрид. Львів: 2010. Вип. 2. С. 142–149.
16. Ткаченко О. Адміністративно-правові засади запобігання та протидії корупції в органах внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Ін-т з-ва Верховної Ради України. Київ, 2008. 22 с.
17. Вархов А.Г. Адміністративно-правовий механізм взаємодії суб'єктів сектору безпеки й оборони щодо забезпечення національної безпеки: питання теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Науково-дослідний інститут публічного права. Київ, 2023. 226 с.
18. Дьомін І. Адміністративно-правові засади запобігання та протидії корупції міліцією України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Відкритий міжнар. ун-т «Україна». Київ, 2011. 19 с.
19. Миргород-Карпова В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення контролю за міжнародними фінансами в Україні: дис. ... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.07. Суми: СумДУ, 2018. 258 с.
20. Гудков Д. Адміністративно-правові засоби запобігання і протидії корупції : дис...канд. юрид. наук.: 12.00.07; Держ. ун-т. Суми, 2018. 249 с.
21. Золотухіна Л. Адміністративно-правовий механізм забезпечення реалізації публічного інтересу. *In: Jurnalul juridic national: teorie și practică*, 2019, №. 4(38), С. 61–64.
22. Лазаренко С. Аналіз законодавчо-правового регулювання запобігання та протидії корупції в сфері освіти в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*, 2015. № 2. С. 97–100.
23. Білий Д.О. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового захисту прав пацієнтів. *Juris Europensis Scientia*, 2022. № 1. С. 62–66.
24. Єшук О. М. Адміністративно-правова охорона: теорія, практика та перспективи розвитку: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2017. 464 с.
25. Глущенко Н.В. Поняття адміністративно-правового механізму захисту прав у медичній сфері. *Правові горизонти*, 2018. № 8 (21). С. 65–69.
26. Галуцько В.В. Адміністративне право України: навчальний посібник : у 2-х томах. В.В. Галуцько, В.І. Олефір, М.П. Пихтін та ін.; за заг. ред. В.В. Галуцька. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 320 с.
27. Крикун В.В. Адміністративно-правовий механізм захисту об'єктів критичної інфраструктури в Україні: дис... д-ра юрид. наук 12.00.07; Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2021. 453 с.
28. Крикун В. В. Сутність і структура адміністративно-правового механізму захисту об'єктів критичної інфраструктури в Україні. *Visegrad journal on human rights*. 2019. № 6/3. Р. 192–197.
29. Крикун В. В. Поняття адміністративно-правового механізму захисту об'єктів критичної інфраструктури в Україні. *Актуальні проблеми реформування системи законодавства України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 25–26 січня 2019 року)*. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 91–94.